

РАЗВИТИЕ И ДЕМОКРАТИЗАЦИЯ В АФРИКА

Димитър Любомиров Керанов,

докторант, програма „Политология“

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

dimitar.keranov@vfu.bg

***Резюме:** Настоящата статия разглежда темата за връзката между нивата на развитие и демократизация на държавите в Африка. За целта е изчислен коефициент на корелация, на базата на съществуващи индикатори.*

***Ключови думи:** демократизация, Африка, демокрация*

DEVELOPMENT AND DEMOCRATISATION IN AFRICA

Dimitar Lyubomirov Keranov,

PhD candidate

Varna Free University „Chernorizets Hrabar“

dimitar.keranov@vfu.bg

***Abstract:** This article examines the relationship between the levels of development and democratization of African countries. For this purpose, a correlation coefficient is calculated based on existing indicators.*

***Keywords:** democratization, Africa, Democracy*

Демократизацията е сложен процес, зависещ от контекста и от множество аспекти. В политическата наука, най-вече по западноевропейските и американските университети, са утвърдени един куп рейтингови системи, които измерват качеството на демокрацията. В този контекст, терминът демократизация представлява движението в посока демокрация. Затова когато се говори за напредналост на демократизацията, се има предвид нейното качество, измерено от тези рейтингови системи.

Често срещано схващане е, че демокрацията по някакъв начин гарантира благоденствие (разбрано най-вече като икономически просперитет), но всъщност това не е съвсем вярно.

Възниква свързаният въпрос, дали и доколко качеството на демокрация, т.е. (напредналостта, консолидирането) на демократизацията, може да бъде повлияно от някакви определени фактори, като, например стандарт на живот, продължителност на живота, образование, т.е. фактори, които показват определено благоденствие и развитие. С други думи – има ли развитието на държавите връзка с качеството на демокрация?

В политическата наука е етаблиран така нареченият Индекс на човешкото развитие (ИЧР), които служи като мерило за това, доколко една държава е „развита“ или „благосъстоятелна“. Този индекс борави с трите гореспоменати индикатори – стандарт на живот (измерен като брутен национален доход на глава от населението по паритета на покупателната способност), здраве (измерено като очаквана продължителност на живота при раждане), образование (измерено като очаквани години на училищно образование/средна продължителност на обучението). Формира се рейтинг, в който 1 е максималната стойност, т.е. най-високото възможно ниво на развитие (United Nations 2022).

Разпространена е употребата на данните на Фрийдъм Хаус (ФХ) за определяне качеството/нивото на демокрацията във всяка една държава. Там държавите са разделени в три различни категории – „свободни“, „частично свободни“, „несвободни“. Обръща се внимание на наличието на политически права и граждански свободи, съответно тяхното спазване. Така се формира рейтинг за тези две отделни измерения, на базата на който държавата се подрежда в съответната категория. За самото формиране на рейтинга, се дават различен брой точки, които се събират накрая – от 0 до 100. В категорията политически права максималният брой точки е 40, а в категорията граждански свободи – 60 (Freedom House 2022).

За да проверя дали и доколко има връзка (взаимозависимост) между нивото на развитие на една държава X (според данните от Индекса на човешкото развитие) и нивото на демокрация Y (според данните на Фрийдъм Хаус), ще изчисля корелацията между двете бази данни. Корелацията може да се изчисли в случая чрез коефициента на корелация на Пирсън-Браве, защото данните, с които се борава, са метрични, за всяка държава има стойности. За изчисляване на този коефициент е достатъчно да се вземат сумата от точките, които дава Фрийдъм Хаус, заедно с данните от Индекса на човешкото развитие. Програмата Ексел пресмята този коефициент автоматично, когато се зададат съответните стойности.

В моя случай, фокусът е върху африканските държави, които са 53 на брой (изключени са Западна Сахара, Сомалиленд и Сомалия, с оглед на това, че първите две не са изцяло международно признати, а за Сомалия няма актуални данни в ИЧР):

Държава	ИЧР	ФХ
1. Алжир	0,745	32
2. Ангола	0,586	30

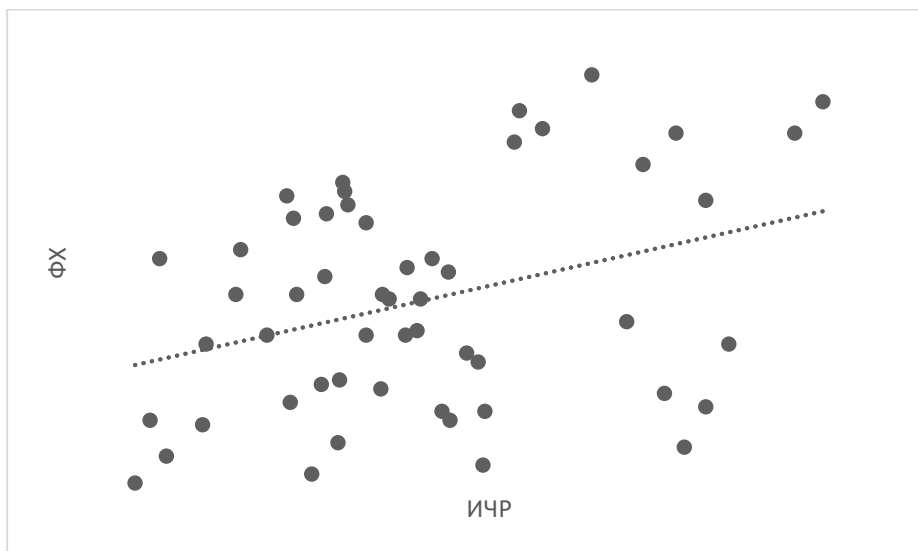
3.	Бенин	0,525	59
4.	Ботсвана	0,693	72
5.	Бряг на слоновата кост	0,55	49
6.	Буркина Фасо	0,449	53
7.	Бурунди	0,426	14
8.	Габон	0,706	21
9.	Гамбия	0,5	47
10.	Гана	0,632	80
11.	Гвинея	0,465	34
12.	Гвинея-Бисау	0,483	43
13.	Демократична република Конго	0,479	19
14.	Джибути	0,509	24
15.	Египет	0,731	18
16.	Екваториална Гвинея	0,596	5
17.	Еритрея	0,492	3
18.	Есватини	0,597	17
19.	Етиопия	0,498	23
20.	Замбия	0,565	51
21.	Зимбабве	0,593	28
22.	Кабо Верде	0,662	92
23.	Камерун	0,576	15
24.	Кения	0,575	48
25.	Коморски острови	0,558	42
26.	Лесото	0,514	63
27.	Либерия	0,481	60
28.	Либия	0,718	9
29.	Мавритания	0,556	35
30.	Мавриций	0,802	86
31.	Мадагаскар	0,501	61
32.	Малави	0,512	66
33.	Мали	0,428	32
34.	Мароко	0,683	37
35.	Мозамбик	0,446	43
36.	Намибия	0,615	77
37.	Нигер	0,4	51
38.	Нигерия	0,535	43
39.	Република Конго	0,571	17
40.	Руанда	0,534	22
41.	Сао Томе и Принсипи	0,618	84

42.	Сейшели	0,785	79
43.	Сенегал	0,511	68
44.	Сиера Леоне	0,477	65
45.	Судан	0,508	10
46.	Танзания	0,549	34
47.	Того	0,539	42
48.	Тунис	0,731	64
49.	Уганда	0,525	34
50.	Централноафриканска република	0,404	7
51.	Чад	0,394	15
52.	Южен Судан	0,385	1
53.	Южна Африка	0,713	79

Таблица 1: Стойности на ИЧР и ФХ за съответните държави.

Източник: UN HDI; Freedom House.

Изчислението на коефициента на корелация на Пирсън-Браве показва стойност от 0,348910932. Графично изразена, тази корелация изглежда по следния начин:

Таблица 2: Изчисление на коефициента на корелация на Пирсън-Браве спрямо стойностите ИЧР и ФХ за 53 африкански държави.

Корелацията от 0,348910932 може да се интерпретира като слаба положителна линейна корелация. Това означава, че по-високо ниво на развитие не води до по-напреднала демократизация (т.е. по-добро качество на демокрация) за всички африкански държави, а само за една определена, малка част от тях, поне на теория. В този контекст е важно да се отбележи, че корелацията не гарантира наличието на причинно-следствена връзка, а конкретното изчисление тук не взема под внимание други възможни променливи. Следователно, за да се разбере каква е ситуацията в дадена държава (или група от държави) на практика, те би следвало да се изследват отделно и по-подробно, защото всяка страна има различна история, култура и редица други допълнителни фактори, които маркират нейното развитие, благосъстояние от една страна, и нейния демократизационен напредък от друга. Такъв анализ е направен на пет африкански държави в дисертационен труд от същия автор по тази тематика, който носи заглавието „Демократизацията на политическите системи в Африка“. В него е изготвен единен модел на демократизацията в Южна Африка, Зимбабве, Намибия, Ангола и Мозамбик. Достигнато е до заключението, че тези държави са южноафрикански национално-освободителни автокрации. Там също така е обърнато внимание на това, че бедността, икономическите проблеми, липсата на благосъстояние като цяло, могат от една страна да генерират недоволство сред населението, от друга могат да се отразят на качеството на демокрация. За пълни изводи, обяснения и заключения, се препоръчва запознаването с дисертационния труд.

Индикатори, индекси, корелационни коефициенти не следва да бъдат игнорирани напълно, те имат своето приложение. Все пак, политическите изследователи не би следвало да се ориентират само по тях, но и да разглеждат ситуацията в дадена държава подробно, ако искат да достигнат до

(правилните) изводи и да имат завършена представа за състоянието на една страна. Защото индикаторите, индексите и коефициентите понякога не обхващат и не разказват цялата история, а в крайна сметка – в политическите науки не всичко може да се сведе до числа и групира в скали от 1 до 10.

Използвани източници

1. Freedom House (2022). Freedom House. Available online at <https://freedomhouse.org/> (accessed 9/20/2022).
2. United Nations (2022). Human Development Index. Available online at <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (accessed 9/26/2022).